

KARACAOĞLAN'IN BİLİNER BİR ŞİİRİ ÜZERİNE BİLİNMEYENLER

Türk Halk Edebiyatında varyantlar(bir ürünün değişik söylenimleri), yer adları, yöreye ait kelimelerin anlamı, kelimelerin ağızlardaki söylenişi vs. gibi hususlar karmaşıklıklar içerisinde bulunmaktadır.

Söz konusu karışıklıklar bugün de ne yazık ki giderilmiş değildir. Hatta Türk Halk Edebiyatı üzerine günümüzde yayınlanan, kendilerini bu konuda en zirve halk edebiyatı bilgini yerinde kabul ettirmiş araştırmacı-bilim adamı unvanlı yazarların ortaya koyduğu eserler incelediğinde de beynimizdeki karışıklıklar daha çok büyümektedir.

Halk edebiyatı diğer birçok bilime nazaran elbette zor bir bilim dalıdır. Bu zorluk hiçbir halk edebiyatı bilgisini karışıklıkları gidermeme konusunda haklı çıkarmaz. Bilim adamının görevi kafalarda soru işaretleri oluşturmak değil tam tersi kafalardaki soru işaretlerini gidermektir.

İddiamı Karacaoğlan'ın Andırın üzerinden Göksun'a doğru yolculuğu sırasında söylendiği tahmin olunan bir şiiri ispatlar niteliktedir.

Söz konusu ürün Sadeddin Nüzhet Ergun/ Karaca Oğlan Hayatı Şiirleri s.153-154, 157. şiir; Cahit Öztelli/Karacaoğlan,s.427-428 ekler bölümünde 32. şiir; Müjgan Cumbur/Karacaoğlan Şiirler, s.364-365, 465. şiir; Prof. Dr.Saim Sakaoğlu/ Karaca Oğlan s.563-564,334. şiir olarak geçmektedir.

Karışıklık kitap adlarında görüldüğü üzere daha Karacaoğlan üzerinde başlamaktadır. Sadeddin Nüzhet Ergun ile Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, Karacaoğlan'a Karaca Oğlan derken Cahit Öztelli ile Müjgan Cumbur Karacaoğlan demektedir ki benim de düşüncem kullanımın Karacaoğlan olmasıdır çünkü halk bilincinde söz konusu şairin adı Ahmet, Mehmet, Hasan, Hüseyin gibi müstakil olarak Karacaoğlan şeklinde algılanmaktadır. Köroğlu'nu nasıl ayırmıyorsak, Karagöz'ü nasıl yazıyorsak Kahramanmaraş'ı nasıl ayırmıyorsak Karacaoğlan'ı da dilimizin kullanım geleneğine uygun olan "Karacaoğlan" olarak kullanmanın doğru olduğu kanısındayım. Karacaoğlan adını bazı kaynaklarda görüldüğü gibi Garacaoğlan, Garac'oğlan, Karaoğlan, Kara Oğlan, Karac'oğlan şeklinde kullanmaları da uygun bulmamaktayım.

Karacaoğlan'ın sözünü ettiğimiz şiirinin ilk dördlüğü Ergun'da:

Gene esti muhabbetin yelleri

Attım hoş geliyor falı yavrunun

Vardı sana uğradı mı yolları

Parlayıp gidiyor eli yavrunun

Öztelli'de:

Yine esdi muhabbetin yelleri

Baktım, hoş geliyor falı yavrunun

Vardı sana uğradı mı yolları

Parlayıp gidiyor eli yavrunun

Cumbur'da:

Yine esti muhabbetin yelleri.

Attım, hoş geliyor falı yavrının.

Vardı, sana uğradı mı yolları?

Parlayıp gidiyor ili yavrının.

Sakaoğlu'nda:

Yine esti muhabbetin yelleri

Attım hoş geliyor falı yavrunun

Vardı sana uğradı mı yolları

Parlayıp gidiyor eli yavrunun

ilk dörtlükte ormaldışı bir durum gözünmemektedir.

İkinci dörtlük Ergun'da:

Aydın on dördüne benzer cemali

Yarı görmeyeli del-oldum deli

Ak topukta şan veriyor halhalı

Ak kale'den aşar yolu yavrunun

Öztelli'de:

Aydın on dördüne benzer cemali

Yarı görmeyeli del-oldum deli

Ak topukta şan veriyor halhalı

Akkale'den aşar yolu yavrunun

Cumbur'da:

Aydın on dördüne benzer cemali

Yâri görmeyeli de'oldum, deli.

Ak topukta şan veriyor halhalı,

Akkale'den aşar yolu yavrının.

Sakaoğlu'nda:

Aydın on dördüne benzer cemali

Yâri görmeyeli del'oldum deli

Ak topukta şan veriyor halhalı

Akkale'den aşar yolu yavrunun

İkinci dörtlükte genel anlamda aynılık görünmektedir.

Üçüncü dörtlük Ergun'da:

Han yerinden Haşt yerine yol çıkar

Vücudun şehrinin od'lara yakar

(3. ve 4. dize kayıtlı değil)

Öztelli'de:

Han yerinden Haşt yerine yol çıkar

Vücutum şehrini odlara yakar

(Son iki dize eksiktir)

Cumbur'da:

Bu dörtlük hiç yoktur.

Sakaoğlu'nda:

Hanyeri'nden Haştırın'a yol çıkar

Vücutum şehrini od'lara yakar

Giyinmiş kuşanmış mis gibi kokar

Şirin şirin söyler dili yavrunun

Sakaoğlu bu iki dizeyi hangi kaynaktan ilave ettiğini aktarmamaktadır ki kaynağı verilmeyen ürünün halk bilimindeki yeri malumdur. Ayrıca bugünkü Andırın'ın güney girişinde yani Akkale(Bugün Kadirli yolu ile Kahramanmaraş yolunun birleştiği yerde kale olarak bugün ayaktaadır) üstü Haştırın diye anılmaktadır ama diğer iki şiirdeki Haşt yeri ile Haştırın aynı yer adı mıdır? Yazarlar söz konusu yer adarı ile ilgili bilgi vermesi gerektiği halde bilgi vermedikleri için bilgide boşluk doğmuştur.

Dördüncü dörtlük Ergun'da:

Ekbez'de bataak olmuştur konulmaz

Kalbur'un belinde karar alınmaz

Aradım cihanı misli bulunmaz

Irgalar saç bağın beli yavrunun

Özteli'de:

Ekbez de bataak olmuştur konulmaz

Kalbur'un belinde karar alınmaz

Aradım cihanı misli bulunmaz

Irgalar saç bağın beli yavrunun

Cumbur'da:

Ekbez'de bataak olmuştur, konulmaz

Kalbur'un belinde karar alınmaz.

Aradım cihanı, misli bulunmaz.

Irgalar saç bağın beli yavrının.

Sakaoğlu'nda:

Ekbez de bataak olmuştur konulmaz

Halbur'un belinde karar alınmaz

Arasam cihanı misli bulunmaz

Irgalar saç bağın beli yavrunun

Cumbur, "Ekbez'de" derken Ekbez'in içirisinde bataak olmuş gibi bir anlam çıkar ki bu Türkçenin

kullanımına terstir; bunun "Ekbez de" yani her yer gibi Ekbez denilen yer de bataklık olmuş anlamına gelen kullanımı doğrudur. Diğer bir husus Kalbur Andırın'la Geben arasında bir yer adıdır yer, adını buğday eleme aleti olan kalburdan almıştır. Kalburun yöredeki söylenişi Halbur değil Halbır'dır; Sakaoğlu diğer üç kaynaktan ayrı olarak Kalbur'u Halbur olarak aktarmıştır ama bunu hangi kaynağa ya da kaynak kişiye dayanarak vermiştir belli değil dolayısıyla Kalbur nasıl Halbur ya da Halbır nasıl Halbur olmuş bilinmemektedir ki bu P. N. Boratav'ın da belirttiği halk bilimi prensiplerine uymamaktadır.

Beşinci dördlük Ergun'da:

Akkale'den uğradın mı Çınar'a
Kon Kazanpınar'da zülfünü tara
Şimdi kömür gözlüm Konur dağına
Düzülmüş çığları teli yavrunun

Öztelli'de:

Akkale'en uğradın mı Çınar'a
Kon Kazan Pınar'da zülfünü tara
Şimdi Kömür gözlüm Konur Dağı'nda
Düzülmüş çığları teli yavrunun

Cumbur'da:

Akkale'den uğradın mı Çınar'a?
Kon Kazanpınar'da, zülfünü tara.
Şimdi kömür gözlüm Konur Dağı'na
Düzülmüş çığları teli yavrının.

Sakaoğlu'nda:

Akkale'den uğradın mı Çınar'a
Kon Kazanpınar'da zülfünü tara
Şimdi kömür gözlüm Konur Dağı'na
Düzülmüş çığları teli yavrunun

Cumbur "Akkale'den uğradın mı Çınar'a?" şeklinde yazarak dördlüğün bütünündeki manaya dikkat etmeden dizeyi soru şekline sokarak birinci dize ile ikinci dize arasındaki anlam ilişkisini tümünden bozmuştur uygun olan halk şiirini derlerken kesme işareti dışındaki noktalama işaretlerinin kullanılmaması gerektiği kanısındayım.

Altıncı dördlük Ergun'da:

Bugün geçtiğimiz Ceban'ın suyu
İncedir belleri usuldur boyu
Bugün konalgamız Meryemşil beli

Oğul balı verir dili yavrunun

Öztelli'de:

Bu gün geçtiğimiz Keban'ın suyu
İncedir belleri, usuldur boyu
Bu gün konalgamız Meryemşil Beli
Oğul balı verir dili yavrunun

Cumbur'da:

Bugün geçtiğimiz Keban'ın suyu,
İncedir belleri, usuldur boyu.
Bugün konalgamız Meryemşil Beli,
Oğul balı verir dili yavrının.

Sakaoğlu'nda:

Bugün geçtiğimiz Geben'in suyu
İncedir belleri usuldur boyu
Yarın konalgamız Meryemşil Beli
Oğul balı verir dili yavrunun

Bu şiiri kaynağa aktaran kişi şiirin geçtiği yol güzargahını bilse diğer bir ifade ile yöreyi bilse bu dürtlükteki Geben'in "Keban/ Ceban suyu" kullanımdaki yanlışlığı bilir. Geben suyu adını bugünkü kasaba adı olan Geben(Andırın)'in içinden geçen çaydan almaktadır. Sorun şiiri söyleyende değil şiiri kaynağa geçirirken bilgiyi sorgulamamadır. Sorunun özü derlemeyi yöreye bizzat gidip yapmamadır. Eğer bu şiir cönkten aktarılmışsa- yazık ki bilmiyoruz- eksiklik şiiri kitaba geçendedir çünkü kitap yazarı şiire cönkte karşılaştı bile söz konusu yanlışlığa açıklama getirmek durumundadır. Açıklama yaptıktan sonra kelimeyi aldığı kaynaktaki aslıyla verebilir.

Ayrıca Sakaoğlu, Karaca Oğlan kitabının 753. sayfasında bizimde bahsettiğimiz Keban kullanımına haklı eleştiride bulunurken gerek tarihi açıdan gerekse sosyal hayatta Geben'den daha meşhur Meryemçil'i Meryemşil olarak vermektedir ki bu hal hayli ilginçtir.

Yedinci dürtlük Ergunda:

Sabahtan kalkar da Çinçin'i geçer
Vurur deli gönül kaynayıp coşar
Yükletmiş yükünü Göğsün'e çıkar
Göğsün'de çalpanır gülü yavrunun

Öztelli'de:

Sabahtan kalkar da Çinçin'i geçer

Vurur deli gönül kaynayıp coşar
Yükletmiş yükünü Göksun'a çıkar
Göğsünde çalpanır gülü yavrunun

Cumbur'da:

Sabahtan kalkar da Çinçin'i geçer.
Vurur deli gönül,kaynayıp coşar.
Yükletmiş yükünü Göksun'a çıkar.
Göksun'da Çalpayız Gölü yavrının.

Sakaoğlu'nda:

Sabahtan kalkar da Çinçin'i geçer
Vurur deli gönül kaynayıp coşar
Yükletmiş yükünü Göğsün'e çıkar
Göğsünde çalpanır gülü yavrunun

Öztelli ile Sakaoğlu Göğsün'de/Göksun'da ifadesini dördüncü dizede (yarın) "göğsü" olarak vermektedir ki doğru kullanımın Ergun ve Cumbur'daki şekliyle olduğu fikrindeyim bu düşünceme dayanak ise Karacaoğlu'nın mecazlı üsluptan genel olarak kaçtığı dolayısıyla yarın göğsü kullanımının mecaz taşıdığı, ayrıca üçüncü dize ile dördüncü dize arasındaki anlam ilişkisidir.

Sekizinci dörtlük Ergun'da:

Karac-Oğlan bırak gam ile yası
Ne hoş olur şu dağların havası
Yârin konalkası söğüt ovası
Ekbez ekbez olmuş eli yavrunun

Öztelli'de:

Karac'oğlan, bırak gam ile yası
Ne hoş olur şu dağların havası
Yârin konalgası Söğüt Ovası
Ekbez ekbez olmuş eli yavrunun

Cumbur'da:

Karac'Oğlan, bırak gam ile yası!
Ne hoş olur şu dağların havası!
Yarın konalgası Söğüt Ovası,
Ekbez ekbez olmuş eli yavrının.

Sakaoğlu'nda:

Karac'Oğlan bırak gam ile yası

Ne hoş olur şu dağların havası

Yârin konalgası Söğüt Ovası

Ekbez ekbez olmuş eli yavrunun

Ergun, Söğüt Ovası (Çukurhisar köyü -kahramanmaraş merkeze bağlı bir köy- ile Göksun/Değirmendere kasabası arasında dağ içinde bir yer adı. Eski bir yol üzerinde olmalı ki yörede söylenen birçok ağıtta diğer aşıkların bazı şiirlerinde geçmektedir.) diye anılan yer adını yer adı olark değil de ekin tarlası, çamlı yamaç gibi içinde söğütler olan herhangi bir yer olarak düşünmüş olacak neticede aktarım yanlışır.

Bunların dışında beşinci dördlükte "çığları" kelimesi çığ olarak Cumbur'un kitabının sözlük kısmında geçmemektedir. Cumbur'da "cığ" kelimesi geçmekte olup cığ "turnanın ötüşü" olarak açıklanmıştır. Sakaoğlu "çığ" kelimesini şiir numarası vererek "Katar halindeki turnaların topluca çıkardıkları ses" olarak açıklar. Tarama sözlüğünde çığ(1): katile, sürü;(2)çadırlarda çubuklardan örülmüş paravana gibi bölme, açıklamasıyla verilmiştir. "Ötme"de düzölme olmayacağına göre şiirdeki "çığ"a tarama sözlüğünün birinci anlamı daha uygun gelmektedir.

Ekbez ekbez kelimesi söz konusu kaynakların hiçbirinde -Sakaoğlu'nun eseri hariç- yöreye ait yazılan kitaplarda ve Türkçe sözlükte geçmemektedir. Şiirin geçtiği yörede büyümüş ve yörede hala kelime toplayan biri olmama rağmen bu sözcüğü hiç duymadım. Sakaoğlu sözcüğü "beyaz beyaz" olarak açıklamıştır. Ben kelimenin anlamının dördlükteki kullanımana göre ve yöre kültürüne aşına duyumuma dayanarak "sıra sıra, dizi dizi" gibi bir anlam taşıdığı kanaatindeyim.

Kaynakça: Cumbur, Müjgan; Karacaoğlan Şiirler;Milli Eğitim Basımevi, 1993.

Ergun, Sadeddin Nüzhet; Karaca Oğlan Hayatı ve Şiirleri İstanbul,1948.

Görkem, İsmail; Yeni Bilgiler Işığında Dadaloğlu, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 2006.

Kemal, Yaşar; Ağıtlar, Adam Yayınları, İstanbul,2001.

Öztelli, Cahit; Karacaoğlan, Özgür Yayınları, İstanbul,2003.

Sakaoğlu, Prof Dr. Saim, Karaca Oğlan, Akçağ yayınları, Ankara, 2004.

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1988.

Yeni Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1983.

